

МАСАРИК, ТОМАШ ГАРРІГ (Masaryk, Tomas Garrigue) (1850–1937), перший президент Чехословачії. Народився 7 березня 1850 року в Годоніні на Сході Моравії у сім'ї кучера. У 1865 році, п'ятнадцятирічним хлопцем вступив до другого класу німецької гімназії у місті Брно, а у 1869 році переїхав до Відня. Навчався в Академічній гімназії і у 1872 році вступив до Віденського університету. Під час навчання в університеті публікував статті в чеському щомісячному журналі «Освіта» («Osveta»). Навчався Масарик добре і закінчив два факультети: філологічний і філософський. Захистив докторську дисертацію, став доцентом філософського факультету Віденського університету, а згодом і професором. У 1882 професор Масарик розпочав працювати у Празькому університеті. Він відразу відчув, яким відсталим, провінційним було тогочасне чеське суспільство, яке всі свої сили витрачало на національну, та й то дуже часто тільки формальну, боротьбу з німцями, не звертаючи уваги на застій у науці, хуторянство у громадських відносинах. І тому він пішов із власними публіцистичними працями та публічними виступами просто до народу і поступово зробився вчителем — спочатку пражан, а потім усього чеського народу.

Масарик теоретично обґрунтовував можливість «нової Європи», роль і місце малих націй на європейському континенті і в світі. На десятиріччя випередивши свій час, він накреслив контури нової об'єднаної Європи, в якій будуть враховуватися інтереси і великих, і малих націй, а кожний народ зберігатиме національну ідентичність, залишаючись водночас європейським. Необхідність боротьби за самостійність свого народу він теоретично обґрунтовував основними положеннями своєї філософії людини і,

хоч це комусь може видатися навіть парадоксальним, космополітичними засадами національної рівноправності і пов'язаним із ними правом так званих малих і поневолених народів на повну незалежність, що, на думку Масарика, є важливою передумовою справжнього поступу і демократизації суспільства.

Масарик перший по-справжньому поставив перед світовою науковою і політичною громадськістю «чеське питання», яке полягало не у збереженні (чи незбереженні) чеської мови і культури, а можливості й необхідності створення чеської держави.

Працюючи в Празі, Масарик багато разів обирався до імперського і чеського земельного парламентів, очолював невелику, але впливову Партію реалістів, згодом Народну чеську партію. У віденському парламенті Масарик захищав інтереси не лише власного народу — він активно протидіяв агресії австро-угорських властей проти держав південних слов'ян, зокрема Сербії, протестував проти анексії Австрією Боснії та Герцеговини.

Напередодні Першої світової війни Масарик користувався таким авторитетом серед південних слов'ян, що виступав посередником на сербсько-болгарських міждержавних переговорах. В серпні 1914, незабаром після початку Першої світової війни, Масарик приступив до організації руху за звільнення Чехословаччини. В грудні 1914 він виїхав з Австро-Угорщини.

6 червня 1915 року, в день народження Яна Гуса, один вигнанець, що змушений був покинути рідний край, де його засудили до смертної кари за державну зраду, офіційно оголосив у Женеві війну Австро-Угорській імперії. Від імені чеського і словацького народів, які від цього дня проголошувалися воюючою стороною на боці Антанти. Цим вигнанцем був Томаш Масарик.

Під час війни Масарик перебував за межами Чехії, у Італії, Англії, боровся за визнання права на існування майбутньої чехословацької держави, очолював Чехословацьку національну раду, як тимчасовий уряд Чехословацької держави, якої ще не було. Це був унікальний в історії світової дипломатії факт — юридичне визнання не після, а до фактичного виникнення держави.

У травні 1917 року Масарик прибув до Росії — саме там з'явилися умови для створення з окремих добровольчих полків, у які входили військовополонені чехи та словаки, цілого корпусу.

Перебування Масарика на Україні розпочалось влітку 1917 року. В той час у Києві працювала Чехословацька національна рада. Під Києвом дислокувались чеські легіони, які під Зборовим завдали рішучої поразки австрійським військам взявши у полон 62 офіцерів, 3150 вояків, захопили 15 гармат та багато кулеметів. День битви під Зборовом у Чехословаччині вважався Днем армії. Саме сюди приїхав і оселився Масарик.

Чотири місяці в період найвищого піднесення українського руху перший президент майбутньої Чесько-Словацької республіки провів на Україні. Він мав безпосередні особисті контакти з Михайлом Грушевським, Симоном Петлюрою, Володимиром Винниченком. На жаль, об'єктивні інтереси, які визначали зовнішньополітичну орієнтацію українських і чеських самостійників, на той час відрізнялися, більше того, були діаметрально протилежними. Після того, як Українська Рада була визнана російським Тимчасовим урядом як крайова влада в Україні, чехи уклали договір про статус чесько-словацьких військових формувань в Росії (а практично в Україні) із владою не лише петроградською, але й київською. Масарик підписав угоду з народним секретарем (міністром) закордонних справ Української Народної Республіки Шульгіним, про умови дислокації, та постачання чехословацьких військ.

Найважливішим результатом діяльності Масарика в еміграції був Пітсбургський договір про об'єднання Чехії і Словаччини, підписаний в Празі, 28 жовтня 1918 в Празі була проголошена Чехословацька Республіка.

14 листопада 1918 року Народні збори в Празі, які склалися з представників 14 чеських і словацьких партій, а також численних незалежних депутатів, одногосно обрали Томаша Гарріга Масарика президентом Чехословацької республіки. І одногосність ця була не проявом авторитаризму та одностайності, а визнанням того величезного авторитету, який «некоронований король Чехії» мав серед свого народу. Ставши президентом Масарик, підтримував діяльність українських еміграційних груп у Празі та інших містах, допоміг відкрити і забезпечив фінансовою підтримкою Український Вільний Університет (1921) та ще два вищих навчальних заклади для українських емігрантів. У той час на території молодій республіки, яка, за загальним визнанням, була найдемократичнішою країною в Європі, знайшли після національної катастрофи свій другий дім багато представників української інтелектуальної еліти: Д.Дорошенко, Д.Антонович, С.Рудницький, О.Бочковський, С.Смаль-Стоцький, О.Олесь, С.Черкасенко, С.Русова, Є.Маланюк, В.Королів-Старий, С.Сірополк, М.Шаповал, Н.Королева, У.Самчук, О.Теліга, О.Ольжич та багато інших синів і дочок України.

Масарик тричі переобирався на пост президента – у 1920, 1927 і 1934 роках. В 1934 були відновлені дипломатичні відносини Чехословачії з СРСР, а в 1935 укладена угода про взаємодопомогу.

Реально Масарик був на чолі держави до 1 квітня 1934 року, коли його розбив важкий інсульт. У грудні 1935 року 85-річний Масарик передав президентську владу своєму соратнику і послідовнику Едуарду Бенешу, а 14 вересня 1937 року в Ланах перший президент Чехословачії помер.

Дружиною Томаша Масарика була Шарлотта Г'аріг, чиє прізвище він узяв як друге ім'я. Вона була американкою і під час Першої світової війни, була арештована австрійськими властями. Їх син Ян Масарик був міністром закордонних справ чеського емігрантського уряду в 1945-1948 рр., загинув після комуністичного перевороту за нез'ясованих обставин. У Томаша і Шарлотти було ще троє дітей.

При оформленні статті використовувались наступні матеріали:

http://uk.wikipedia.org/wiki/Томаш_Гарріг_Масарик

http://postup.brama.com/000307/pp43_9.html Євген Топінка Поступ в історію

Олексій Підлущий "ТОМАШ-ГАРРІГ МАСАРИК: «НОВА ЛЮДИНА» У «НОВІЙ ЄВРОПІ»"
Віктор Киркевич "КИЇВСЬКІ АДРЕСИ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ"

<http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=44&c=910> Михайло Нагорняк Томаш Гаррі Масарик про державотворчі процеси в Україні в першій половині ХХ століття

МАСАРИК, ТОМАШ ГАРРІГ (Masaryk, Tomas Garrigue) (1850–1937), перший президент Чехословачії. Народився 7 березня 1850 року в Годоніні на Сході Моравії у сім'ї кучера. У 1865 році, п'ятнадцятирічним хлопцем вступив до другого класу німецької гімназії у місті Брно, а у 1869 році переїхав до Відня. Навчався в Академічній гімназії і у 1872 році вступив до Віденського університету. Під час навчання в університеті публікував статті в чеському щомісячному журналі «Освіта» («Osveta»). Навчався Масарик добре і закінчив два факультети: філологічний і філософський, захистив докторську дисертацію, став доцентом філософського факультету Віденського університету, а згодом і професором. У 1882 професор Масарик розпочав працювати у Празькому університеті. Він відразу

відчув, яким відсталим, провінційним було тогочасне чеське суспільство, яке всі свої сили витратило на національну, та й то дуже часто тільки формальну, боротьбу з німцями, не звертаючи уваги на застій у науці, хуторянство у громадських відносинах. І тому він пішов із власними публіцистичними працями та публічними виступами просто до народу і поступово зробився вчителем — спочатку пражан, а потім усього чеського народу. Масарик теоретично обґрунтовував можливість «нової Європи», роль і місце малих націй на європейському континенті і в світі. На десятиріччя випередивши свій час, він намалював контури нової об'єднаної Європи, в якій будуть враховуватися інтереси і великих, і малих націй, а кожний народ зберігатиме національну ідентичність, залишаючись водночас європейським. Необхідність боротьби за самостійність свого народу він теоретично обґрунтовував основними положеннями своєї філософії людини і, хоч це комусь може видатися навіть парадоксальним, космополітичними засадами національної рівноправності і пов'язаним із ними правом так званих малих і поневолених народів на повну незалежність, що, на думку Масарика, є важливою передумовою справжнього поступу і демократизації суспільства.

Масарик перший по-справжньому поставив перед світовою науковою і політичною громадськістю «чеське питання», яке полягало не у збереженні (чи незбереженні) чеської мови і культури, а можливості й необхідності створення чеської держави. Працюючи в Празі, Масарик багато разів обирався до імперського і чеського земельного парламентів, очолював невелику, але впливову Партію реалістів, згодом Народну чеську партію. У віденському парламенті Масарик захищав інтереси не лише власного народу — він активно протидіяв агресії австро-угорських властей проти держав південних слов'ян, зокрема Сербії, протестував проти анексії Австрією Боснії та Герцеговини. Напередодні Першої світової війни Масарик користувався таким авторитетом серед південних слов'ян, що виступав посередником на сербсько-болгарських міждержавних переговорах. В серпні 1914, незабаром після початку Першої світової війни, Масарик приступив до організації руху за звільнення Чехословакії. В грудні 1914 він виїхав з Австро-Угорщини.

6 червня 1915 року, в день народження Яна Гуса, один вигнанець, що змушений був покинути рідний край, де його засудили до смертної кари за державну зраду, офіційно оголосив у Женеві війну Австро-Угорській імперії. Від імені чеського і словацького народів, які від цього дня проголошувалися воюючою стороною на боці Антанти. Цим вигнанцем був Томаш Масарик.

Під час війни Масарик перебував за межами Чехії, у Італії, Англії, боровся за визнання права на існування майбутньої чехословацької держави, очолював Чехословацьку національну раду, як тимчасовий уряд Чехословацької держави, якої ще не було. Це був унікальний в історії світової дипломатії факт — юридичне визнання не після, а до фактичного виникнення держави.

У травні 1917 року Масарик прибув до Росії — саме там з'явилися умови для створення з окремих добровольчих полків, у які входили військовополонені чехи та словаки, цілого корпусу.

Перебування Масарика на Україні розпочалось влітку 1917 року. В той час у Києві працювала Чехословацька національна рада. Під Києвом дислокувались чеські легіони, які під Зборовим завдали рішучої поразки австрійським військам взявши у полон 62 офіцерів, 3150 вояків, захопили 15 гармат та багато кулеметів. День битви під Зборовом у Чехословаччині вважався Днем армії. Саме сюди приїхав і оселився Масарик.

Чотири місяці в період найвищого піднесення українського руху перший президент майбутньої Чесько-Словацької республіки провів на Україні. Він мав безпосередні особисті контакти з Михайлом Грушевським, Симоном Петлюрою, Володимиром Винниченком. На жаль, об'єктивні інтереси, які визначали зовнішньополітичну орієнтацію українських і чеських самостійників, на той час відрізнялися, більше того, були діаметрально протилежними. Після того, як Українська Рада була визнана російським Тимчасовим урядом як крайова влада в Україні, чехи уклали договір про статус чесько-словацьких військових формувань в Росії (а практично в Україні) із владою не лише петроградською, але й київською. Масарик підписав угоду з народним секретарем (міністром) закордонних справ Української Народної Республіки Шульгіним, про умови дислокації, та постачання чехословацьких військ.

Найважливішим результатом діяльності Масарика в еміграції був Північно-західний договір про об'єднання Чехії і Словаччини, підписаний в 1918, 28 жовтня 1918 в Празі була проголошена Чехословацька Республіка.

14 листопада 1918 року Народні збори в Празі, які склалися з представників 14 чеських і словацьких партій, а також численних незалежних депутатів, одногосно обрали Томаша Гарріга Масарика президентом Чехословацької республіки. І одногосність ця була не проявом авторитаризму та однодумності, а визнанням того величезного авторитету, який «некоронований король Чехії» мав серед свого народу. Ставши президентом Масарик, підтримував діяльність українських еміграційних груп у Празі та інших містах, допоміг відкрити і забезпечив фінансовою підтримкою Український Вільний Університет (1921) та ще два вищих навчальних заклади для українських емігрантів. У той час на території молодої республіки, яка, за загальним визнанням, була найдемократичнішою країною в Європі, знайшли після національної катастрофи свій другий дім багато представників української інтелектуальної еліти: Д.Дорошенко, Д.Антонович, С.Рудницький, О.Бочковський, С.Смаль-Стоцький, О.Олесь, С.Черкасенко, С.Русова, Є.Маланюк, В.Королів-Старий, С.Сірополк, М.Шаповал, Н.Королева, У.Самчук, О.Теліга, О.Ольжич та багато інших синів і дочок України.

Масарик тричі переобирався на пост президента – у 1920, 1927 і 1934 роках. В 1934 були відновлені дипломатичні відносини Чехословачії з СРСР, а в 1935 укладена угода про взаємодопомогу.

Реально Масарик був на чолі держави до 1 квітня 1934 року, коли його розбив важкий інсульт. У грудні 1935 року 85-річний Масарик передав президентську владу своєму соратнику і послідовнику Едуарду Бенешу, а 14 вересня 1937 року в Ланах перший президент Чехословачії помер.

Дружиною Томаша Масарика була Шарлотта Г'аріг, чиє прізвище він узяв як друге ім'я. Вона була американкою і під час Першої світової війни, була арештована австрійськими властями. Їх син Ян Масарик був міністром закордонних справ чеського емігрантського уряду в 1945-1948 рр., загинув після комуністичного перевороту за нез'ясованих обставин. У Томаша і Шарлотти було ще троє дітей.

При оформленні статті використовувались наступні матеріали:

http://uk.wikipedia.org/wiki/Томаш_Гарріг_Масарик

http://postup.brama.com/000307/pp43_9.html Євген Топінка Поступ в історію

Олексій Підлущий "ТОМАШ-ГАРРІГ МАСАРИК: «НОВА ЛЮДИНА» У «НОВІЙ ЄВРОПІ»"

Віктор Киркевич "КИЇВСЬКІ АДРЕСИ ЧЕХОСЛОВАЦЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ"

<http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=44&c=910> Михайло Нагорняк Томаш

Гаррі Масарик про державотворчі процеси в Україні в першій половині ХХ століття [1074;1077;1089;1110;1083;1083;1103; 1090;1072; 1086;1076;1088;1091;1078;1077;1085;1085;1103;](#)